

ВІЛЬНЕ СЛОВО

XXXII-ий РІК НОВОГО ВИДАВАННЯ /Н-р 21-22/ Листопад 2021 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

Іван КОВАЧ

НЕ ЖИЗНЬ, А СМЕРТЬ, – І ТУТ, І ТАМ...

Голодомор – зима-зима,
заглобло все й немовби вся,
немовби вся Земля...

Та ні, бо ти, Вкраїно, ще
вікуєш з нами
й серед нас,
й яйце-райце
посеред нас –
йще, йще.

Нема з-між нас
лиш тих, хто щез,
в голодоморі-морі
змерз, і не воскрес,
лиш той, хто в дим

пішов степами,
заріс голодними
снігами в роздольній
вовчий пащі долі...
Немов десь там,
де сам-на-сам
вкраїнець дихав
в тому горі,
що розлилося
мертвим морем,
що й без колиски
заколише
не життя, а смерть, –
і тут, і там...

У номері:

- Європейський форум української діаспори «Новий Сад 2021»
- З діяльності голови СУР, депутата Миколи-Мирослава Петрецького
- До Дня української мови в Румунії
- У Клужі відсвяткували 165 річницю з дня народження Івана Франка
- До 70-річчя першого випуску Сігетського українського мішаного ліцею
- Мова – квітка української душі
- Храм церкви Великомученика Димитрія у Негостині
- Вітання СКУ з нагоди Дня Гідності та Свободи
- «Кращий учитель української мови»
- Яська філія СУР в умовах пандемії

European Congress of Ukrainians

<eur.congress.ukr@gmail.com>

Європейський форум української діаспори „Новий Сад 2021“

✦130-річчя переселення українців у колишню Югославію

13 листопада 2021 р. у Новому Саді (Сербія) відбувся Європейський форум української діаспори „Новий Сад 2021“, варіанти участі безпосередньо у Н. Саді та в режимі онлайн.

Форум був присвячений 130-річчю переселення українців на терени колишньої Югославії.

У рамках Форуму пройшли засідання тематичних сесій:

1. Актуальна роль ЕКУ та розвиток українських громад Європи.

Новий Сад

2. 130 річчя українських громад в країнах колишньої Югославії: здобутки, проблеми і перспектива

3. Проблеми освіти української діаспори в Європі

4. Трудова міграція в процесах інтеграції та збереженні національної ідентичності.

Осінь в українській літературі

Кожна пора року має свою особливу чарівність, стаючи моделлю натхнення.

Краса осінньої природи – це жовте листя дерев у саду, килим опалого листя, що шелестить під ногами, це крики відлітаючих птахів.

Похмурий день осені сповнений красою, спокоєм, вбранням дерев, які прикрашають пейзаж. Осінь з прекрасними її пейзажами зображає пори року, які перетворюються у мальовниче середовище.

Українські вірші про осінь зачаровують своєю красою. Ідучи по вулиці, задивляємось на кожне дерево, щоб побачити один листочок, який падає на

землю, і радісно тоді, коли його піднімаємо.

Осінь для поетеси Ліни Костенко – картина природи: прощання із своїм краєм, листя в парку різноманітного кольору, вода у річці має різні відтінки. Так у віршах передаються осінні настрої: як дерева сумні, – прощання літніх птахів.

Тому Ліна Костенко сприймає осінні пейзажі сповнені красою, відчуває єдність із природою. Ліна Костенко порівнює з осінню жінку, схожу на осінь. Вона, як осінь, багата урожаєм: «А осінь у природі завжди, як диво, так само і жінка буває красива».

Тому Ліна Костенко сприймає осінні пейзажі сповнені красою, відчуває єдність із природою. Ліна Костенко порівнює з осінню жінку, схожу на осінь. Вона, як осінь, багата урожаєм: «А осінь у природі завжди, як диво, так само і жінка буває красива».

Василь Сухомлинський у своїх творах

створює красивий образ природи. Кожна пора року в його творах неповторна, сповнена любові і краси.

Осінь у Павла Тичини – це старша дочка сонця. Кожного року осінь дарує щедрі подарунки і зачаровує нас осіннім золотом. Сонце сказало осінню: збирай все моє золото, будь щедра і люди полюблять тебе. Осінь також сумна пора року, вся природа розмальована різними барвами, багата дощами...

Тому що пора року осінь красива, поезії на тему осені мають свою особливу чарівність. Ці поезії представляються для того, щоб значення слів були вразливими і свідомими.

Осінь – остання і найкрасивіша усмішка року. Вона втілена, як красива жінка, прикрашена фруктами і овочами, специфічними цьому сезону, це пора зміни природи, так само і для людей.

Дмитро Павличко описує, що кожна пора року по-своєму гарна.

Осінь – це чарівна і казкова пора року. Це друга весна, коли кожний листок – квітка, це час роздумів, прояву приємної меланхолії.

Микола ДУТКА

ВРОГИ НАШІ

«Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що гонять вас» (Матея 5:44)

Майже немає людини на світі, яка б не мала якогось ворога серед свого оточення. Ворогом можна вважати ту людину, яка бажає зробити нам лихо, яка радіє тоді, коли трапляється з нами що-небудь зле. Ісус Христос навчає нас терпіти нашим ворогам та любити їх. Людина, яка робить лихо своєму ближньому, по намові диявола робить це. Отець Арсеніє Бока говорив християнам, що тоді, коли хтось творить їм лихо, вони б зрозуміли, що це лихо творить диявол через людину. Чому ми маємо ворогів?

Всі ми ставимо собі це запитання. З науки Святих Отців постає питання дати коротеньку відповідь: Людина може мати ворога без її

волі та без того, щоб пізнавала свого ворога. Наприклад, під час війни військові мусіли боротися і вбивати тих, які були ворогами їх держави, хоча вони не знали особисто своїх ворогів.

Однак, найбільше ворогів у людини через заздрість. Заздрість творить дуже багато лиха у всьому світі.

У моїй духовній місії священства дуже рідко зустрічаю людей, які б не творили цього гріха.

Але людина може мати ворогів і через свою поведінку. Наприклад, коли хтось обіцяє щось комусь та не дотримується своєї обіцянки, може стати ворогом для іншої людини. Тоді, коли набуваємо собі ворогів із нашої вини, крім молитви, треба також виправляти ситуацію.

Святі Отці навчають нас молитися за ворогів, щоб Бог Небесний просвітив їм життя. Молитва й терпіння є кращим рішенням для наших ворогів. «Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що гонять вас» (Матея 5:44).

от. Іван ЮРЧА,
с. Русково,
Мараморощина

З діяльності голови СУР, депутата Миколи-Мирослава ПЕТРЕЦЬКОГО

День рідної української мови в Румунії

9 листопада, коли офіційно відзначається День української мови у Румунії, я хотів наголосити з трибуни Парламенту, що мовне розмаїття є фундаментальною складовою європейської ідентичності, а зберігання рідної мови є пріоритетом на всьому європейському континенті та найпотужнішим інструментом збереження спадщини кожної нації.

Румунія залишається найкращим прикладом щодо забезпечення умов для збереження рідної мови, ставши взірцем передової практики у цій галузі, яку переймають все більше держав, котрі коригують своє законодавство у сфері захисту мовних прав осіб, які належать до національних меншин, водночас удосконалюючи механізми їх реалізації.

Українці займають третє місце серед національних меншин у Румунії за чисель-

ністю представників. Перші згадки про населені пункти, в яких вони компактно проживають зустрічаються в історичних джерелах понад сімсотрічної давності, а їхні мешканці брали участь у багатьох визначних подіях в історії Румунії. Протягом багатьох століть важливим святом української громади залишається те, що присвячене рідній мові, священній спадщині нашої нації. Народ може існувати лише завдяки увічненню своєї культурної, традиційної та мовної специфіки, а в Румунії Закон № 213/2018 р. втілює у життя давнє бажання етнічних українців відзначати День української мови щороку 9 листопада.

Проте ми повинні усвідомлювати, що прийняття закону не є гарантією того, що рідна мова житиме надалі. На жаль, все ще спостерігаються поодинокі випадки, коли місцеві чиновники та обранці через попу-

лістську політику чи негативні тенденції щодо дотримання певних прав, котрі суперечать європейському духу, залишаються в протиріччі з національною та європейською політикою, сприяючи, із суто виборчих розрахунків, поширенню негативних практик.

Тому потрібні постійні та послідовні зусилля щодо збереження та передачі цього мовного скарбу нашим нащадкам, продовжуючи таким чином європейську та світову траєкторію поваги до специфіки національної ідентичності. Сприяння збереженню рідних мов залишається неохитним прагненням, оскільки вони заохочують мовну різноманітність та багатомовну освіту, сприяючи значною мірою розвитку обізнаності про мовні та культурні традиції в усьому світі, зміцнюючи солідарність на основі розуміння, толерантності та діалогу, продовжують позитивну демократичну практику, за допомогою якої румунська держава стає сильнішою та шанованішою.

Вітаю усіх українців з Днем української мови!

ЗУСТРІЧ СВЯЩЕННИКІВ СІГЕТСЬКОЇ АРХІЄПАРХІЇ

У четвер, 11 листопада 2021 року, в Українському православному Вікаріаті у Сігету Мармаціей відбулася щомісячна зустріч священників Сігету-Мармацької архієпархії, на якій були присутні й голова Союзу українців Румунії (СУР), депутат Микола Мирослав Петрецький і голова Марамурської філії СУР Мирослав Петрецький.

Голова СУР подякував отцю вікарію Миколі Лауруку за запрошення взяти участь у цій зустрічі та обговорити поточні спільні проекти, а також інші можливості для співпраці. У цьому сенсі було обговорено деталі біблійного конкурсу «Молодь у Святому Письмі», організованого Українським православним Вікаріатом Румунської Православної Церкви за підтримки Союзу українців Румунії.

Микола-Мирослав Петрецький привітав керівництво Вікаріату за цю ініціативу,

підкресливши, що церква є місцевою ланкою українських громад Румунії, сприяє збереженню та популяризації українських традицій та мови. Він пообіцяв і надалі підтримувати проекти українських православних парафій та Вікаріату, спрямованих на популяризацію української культури, мови та віри етнічних українців.

Під час зустрічі протоієрей Петро Рагован висунув ідею проведення табору для молодих парафіян Вікаріату, яку підтримали й українські священники та керівництво СУР.

З іншого боку, під час зустрічі також було обговорено низку аспектів видання ювілейного альбому Українського православного Вікаріату, який буде випущений за підтримки СУР. У той же час голова Мара-

муреської філії СУР Мирослав Петрецький запропонував здійснити запис церковних пісень та колядок у виконанні парафіяльних хорів Українського православного Вікаріату.

На завершення отець вікарій подякував представникам СУР за участь та конструктивний діалог та наголосив на необхідності проведення таких зустрічей і в майбутньому.

Двомовні таблички з назвами населених пунктів, в яких українці складають більшість

За останні 30 років Румунії вдалося зробити важливі кроки щодо забезпечення умов толерантності та міжетнічного взаєморозуміння, в тому числі шляхом створення законодавчої та інституційної бази для допомоги громадянам, які належать до національних меншин. Це зробило нашу країну прикладом передової практики в цій галузі.

На початку 2019 року я звернувся до Міністерства внутрішніх справ зі скаргою про відсутність двомовних табличок з назвами населених пунктів, в яких українці складають більшість населення, після ремонту дороги національного значення №18 (DN 18), у результаті розгляду якої проблема була вирішена, відповідно двомовні таблички були розміщені майже в

усіх населених пунктах, розташованих вздовж DN 18.

Тепер, приблизно через 3 роки, мешканці Долини Рискови повідомили мене що ситуація повторюється. Після ремонту дороги повітового значення № 187 (DJ 187) на ділянці Рускова - Бистрий - Поляни, сіл, в яких проживає більше третини загальної кількості етнічних українців нашої країни, двомовні таблички не були встановлені. Тому я звернувся до тимчасового виконувача обов'язки міністра внутрішніх справ Лучіана Бода з проханням терміново вжити заходів для виправлення цієї ситуації відповідно до розпорядження Уряду № 57/2019.

Духовна пожива**Забуття про Бога**

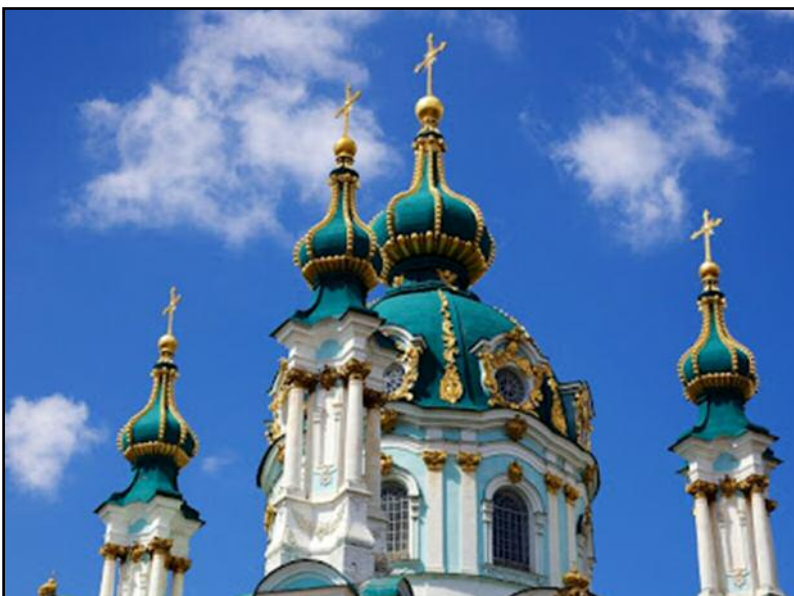
У цьому періоді, скоро перед початком Різдвяного посту, на кожну неділю були призначені для Євангелського читання найголовніші притчі про Царство Небесне. Одна з них – притча про багатого і про Лазаря. Хоча і дуже відома, головню, коли говорити про життя після смерті, вона виявляє нові повчання кожного разу, як роздумуємо про неї.

Багато з тих, хто пояснював цю притчу, ставили собі запитання: чому Ісус згадує в цій притчці ім'я бідного Лазаря, а не ім'я багатого? Може, Він це робить, щоб доказати, що багатство може змінити людину так, що вже не пізнати її. Це одна із найголовніших ідей притчці, бо нам представлено дуже коротенько життя багатого і Лазаря перед смертю і зміни, через які вони мали пройти після смерті. Перед смертю про багатого каже нам Ісус: «Був багатий і зодягався у порфіру й вісон і щоденно розкішно бенкетував». Не каже нам, які були його зв'язки із Богом, але із його щоденного бенкетування і заслугу пекла після смерті видно, що він не звертався ніколи до Бога. Після смерті видима вже зміна, він уже знає, що то заслуга за його земне життя, і просить Авраама, не для себе, а для своїх братів: «Благаю тебе, щоб його ти послав у дім батька мого, бо п'ятьох братів маю, хай він їм засвідчить, щоб і вони не прийшли на це місце страждання» (Лк. 16, 27-28). Але для нього це прохання остається тільки його бажанням, не дістає відповіді, яку він шукав.

Отже, маємо перед собою чоловіка, якого не цікавить у своєму земному житті нічого про Бога: він Його не перескажує і чекає від Бога таку саму поведінку у відповідь. На жаль, таких людей є дуже багато і нині. Вони за все своє життя не «турбують» Бога, але у важкі моменти не знають, де Його шукати, не знають, як Йому говорити, не розуміють, що хоче Бог від них, тому що Його не знають. І не розуміючи Його, кажуть, що Він немилосердний і що хоче тільки людей карати. Бачимо чим більше старших людей, які за все своє

життя не проказали жодну молитву, чи навіть насмішувалися із вірників. А приходить такий тяжкий для них момент, коли кажуть, що було б добре поспробувати розв'язати проблему через віру. Тільки що у них віри не дуже є, і це видно із того, що вони пробують проказувати молитви як магичні формули, думаючи, що тільки перечитають їх і розв'яжеться все.

Дивлячись уважно у Святе Письмо, бачимо, що Бог, прямо або через Своїх ближніх, попереджає нас, що будь-хто з нас може стати таким, як багатий із нашої притчці. Йому не багатство не дозволяло наближатися до Бога, а його постійне бенкетування, і хто постійно

живе так, як і він, немає часу, або не хоче переривати своє гуляння для Бога. Читаємо в Книзі Еклезіастовій: «Кращий смуток від сміху, бо при обличчі сумнім добре серце! Серце мудрих – у домі жалоби, а серце нерозумних – у домі веселощів» (7,3-4). Але не про будь-який смуток іде мова, а про смуток покаєння, і Ап. Павло відрізняє смуток світський від цього смутку: «Бо смуток для Бога чинить каяття на спасіння, а про нього не жаліємо, а смуток світський чинить смерть» (2 Кор. 7,10).

Бачимо, що сміх і бенкетування без міри відганяють від нас прихильність до молитви. Але ці дві причини віддалення народжуються

від бажання мати всього, що собі серце забажає, та із забуття приносити завжди Богові подяку за все. Роблячи так, людина забуває про Бога і думає, що все, що вона має, або що може зробити, від її сили. Про таку помилку говорив Бог через Мойсея юдеям якраз перед тим, ніж вони вийшли на обіцяну землю: «І станеться, коли Господь, Бог твій, уведе тебе до того краю, якого присягнув був батькам твоїм, Авраамові, Ісакові та Якову, щоб дати тобі великі та гарні міста, які ти не будував, та дома повні всякого добра, які ти не наповнював, і тесані колодязі, які ти не тесав, і виноградники, і оливки, які ти не садив, і ти будеш їсти й наситишся, – стережися тоді, щоб ти не забув Господа, що вивів тебе з єгипетського краю, з дому рабства!» (Книга Второзаконна 6,10-12). Добробут без подяки приносить за собою забуття про Бога, але далі, в тій же старозавітній книзі, Мойсей повторює ту ж саму ідею, додаючи, що до такого стану веде і гордість: «То щоб не загордилось серце твоє, і щоб не забув ти Господа, Бога свого» (8,14).

Іншу причину швидкого забуття про Бога це бути наполовину вірним: слухати, а не виконувати: «Хто слухач слова, а не виконавець, той подібний людині, що обличчя своє розглядає у дзеркалі, – бо розгляне себе та й відійде, і зараз забуде, яка вона є» (Яков 1, 23-24).

Зі всіх цих стишків бачимо, що забуття про Бога народжується в серці людини через безмірне бенкетування, гордість, невдячність, одним словом, коли в серці людини немає місця для іншого, крім самого себе, коли людина стає своїм богом, забуваючи, що хоча вона в своєму світі, якого собі збудувала, вона є його центром.

В Книзі Об'явлення Ап. Іван пише – на початку суд Божий над головними церквами першого століття і кінчає його словами, які виявляють також цей тип людей, як багатого із нинішньої притчці, у яких життю немає місця і для Бога: «Бо ти кажеш: Я багатий і збагатів, і не потребую нічого. А не знаєш, що ти нужденний і мізерний, і бідний, і сліпий, і голий! Раджу тобі купити в Мене золота, в огні перочищеного, щоб збагатитись, і білу одежу, щоб зодягтися, і щоб ганьба наготи твоєї не видна була, а мастю на очі намасти свої очі, щоб бачити. Кого Я люблю, тому докоряю й караю того» (Об. 3, 17-19).

от. **Маріус М. ЛАУРУК**

Читання в житті людини

Важко уявити людину без любові до читання книги. У народі кажуть: «Хто багато читає, той багато й знає».

Книги розказують нам казки, повісті, з їх сторінок збираємо невідомі вірші. Книги – це ріки, що наповнюють світ.

Книги – наші вірні друзі. Вони нас вчать мислити, бути чесними, працьовитими, любити свій край, поважати людей. Це ще одне віконце, через яке людина бачить світ.

Щоб стати добрим читачем, кожному треба розвивати потяг до здобування нових знань. Це ґрунтується на тому, що читаєш, старанності, терпінні, волі і працездатності.

Книга – суспільний елемент загальної культури. Щоб створити добру майбутність і стати людиною, молодь повинна присягати любові до читання. Книга нам допомагає проникати у таємниці світу, космосу. Писати – це велика майстерність, тому що треба мати хист здійснювати щось особливе.

Треба упорядковувати слова таким чином, щоб читач був притягнений до того, що він читає.

Ще з дитинства читання має головну роль для кожної людини. Читання допомагає вихованню молодих, будучи найголовнішим пунктом, про який потрібно дбати як викладачам, так і батькам. Книга в житті людини має вели-

чезне значення, це не тільки джерело знань, це і наше корисне хобі.

Книга також промінь світла, що спрямовує кроки до пізнання всесвіту. За допомогою книги можна довідатись про всі куточки світу.

Співвідношення людини з книгою має довгочасну історію. Читання було, є і буде діяльністю до пізнання і дотепності, багатства, специфічного читача.

Читання і знайомство з книгою відбувається у людини в ранньому віці. Успіху в житті може досягнути тільки грамотна людина.

Систематичне читання, добре скероване, допомагає учням запам'ятовувати легше уроки, допомагає розвитку мовлення.

Одна книга посилається до інших книг, а всі разом становлять довгочасну основу культури кожного.

М. Д.

З діяльності голови СУР, депутата Миколи-Мирослава ПЕТРЕЦЬКОГО

Продуктивна робоча зустріч

(Продовження з 3 стор.)

У п'ятницю, 19 листопада 2021 року, я провів дуже продуктивну робочу зустріч із генеральною шкільною інспекторкою Марамурського повіту, пані Анкою Мінодорою Костін Гендею, з якою обговорив різні аспекти, пов'язані з освітнім процесом українською мовою.

Під час зустрічі генеральна інспекторка підтвердила підтримку закладам освіти з українською мовою викладання та висловила повну готовність сприяти вирішенню майнових проблем Педагогічного ліцею імені Тараса Шевченка у м. Сігету Мармаціей. Обговорення цих нагальних питань було необхідним для прояснення правового режиму цього навчального закладу, з тим, щоб якнайшвидше розпочати проекти ремонту та модернізації будівлі задля забезпечення належних умов здійснення навчально-виховного процесу за європейськими стандартами.

Під час зустрічі також було проаналізовано шляхи консолідації співпраці між Шкільним інспекторатом Марамурського повіту та Союзом українців Румунії, зокрема щодо розробки спільних проєктів для шкіл з українською мовою викладання. Я представив проєкт румунсько-українського транскордонного співробітництва, розроблений СУР в рамках програми Erasmus+, який створює можливості для обміну досвідом у сфері освіти для учнів та вчителів з Румунії та України.

Я також запросив пані Анку Мінодору Костін Гендею взяти участь у церемонії нагородження учасників конкурсу «Кращий вчитель української мови», організованого Союзом українців Румунії. У конкурсі, адресованому вчителям української мови та літератури шкіл з українською мовою викладання, розі-

груються 25 призів – навчальних наборів, що складаються з інтерактивної дошки, відеопроєктора та ноутбука.

ВІДСУТНІСТЬ ПОСЛІДОВНОСТІ, ПРОЗОРСТІ ТА ПЕРЕДБАЧУВАНOSTІ В ОПЕРАЦІЙНИХ ПРОГРАМАХ

Операційні програми, які допомагають громадянам або бізнес-спільноті, котрі фінансуються з європейських чи державних фондів, з часом довели свою ефективність, будучи життєво важливими, особливо в період пандемії.

На жаль, останнім часом ми можемо побачити, що важливі грати, спрямовані на підтримку громадян, що були їхньою основною опорою, були скасовані або тимчасово заблоковані. Наприклад, були скасовані обіцяні заходи допо-

моги малому та середньому підприємству, що сильно постраждав в цей період, не замінивши їх іншими.

І таких прикладів ще багато. Подібні ситуації демонструють відсутність послідовності, прозорості та передбачуваності, що є надзвичайно шкідливим, особливо в період пандемії, який ми переживаємо сьогодні.

З огляду на цю реальність, у вівторок, 02.11.2021, з трибуни Палати депутатів я зажадав офіційної позиції Міністерства європейських інвестицій та проєктів з цього питання, а також попросив зазначити основні причини відкладення оголошення конкурсів проєктів, покликаних прийти на допомогу громадянам.

Про участь освітян у розробці проєктів

Станом на сьогодні у Румунії українську мову викладають у 64 навчальних закладах і це є можливим як завдяки добрій співпраці на міжінституційному та міжособистісному рівні, а також завдяки постійному залученню вчителів.

Останнім часом до мене звернулися багато вчителів української мови, або які викладають українською мовою, котрі поскаржилися на те, що протягом 2016-2021 років вони прийняли запрошення і взяли участь у заходах, організованих Національним центром політики та оцінки освіти (НЦПОО), але не отримали платню за виконану роботу та жодного документу, що

підтверджує їх участь у відповідних освітніх проєктах.

Хоча здається, що ситуація почала зрушуватися з місця, я попросив міністра освіти повідомити прізвища та імена усіх осіб, які в період 2016-2020 років фігурують на обліку НЦПОО та Міністерства освіти як учасники команд розроб-

ки освітніх програм, оцінювання підручників з музики українською мовою та підручників з української мови, розробки та перекладу запитань для Національного оцінювання результатів навчання учнів 2, 4, 6 та 8 класів, випускних іспитів, іспитів на атестацію вчителів, перекладу підруч-

ків та допоміжних засобів навчання, оцінювання, перекладу, нагляду та перевірки робіт на олімпіаді з української мови.

Водночас я попросив пояснити, чому з 2016 по 2020 роки особи, які брали участь у згаданих вище заходах, не отримали жодного документу, що підтверджує їх участь у них.

День української писемності та мови

День української писемності та мови – це свято, яке щороку відзначається 9 листопада, в день вшанування пам'яті Преподобного Нестора Літописця.

Мова – найцінніший дар людини, тому мову треба поважати, удосконалювати і зберігати для майбутніх поколінь. Для нас українська мова – найцінніший скарб того, що людина створила за всю свою історію. Вона успадкована від батьків, дідів і прадідів.

Справді, українська мова мелодійна і красива мова. Наш обов'язок зберігати і боротися за неї. Зачинателем сучасної української мови вважається Іван Котляревський, а основоположником Тарас Шевченко.

Українська мова належить до слов'янських мов. Відомий український поет Максим Рильський сказав: «Як парость виноградної лози, плекаймо мову пильно й ненастанно». Він має на увазі, що нашу мову завжди треба плекати, очищувати, порівнювати її з чистою сльозою. Він радить нам заглядати у словник, збирати добрі вчинки і доглядати свій сад – «свою мову».

Культура наша, освіченість і поведінка людини впливає з мови. Якщо ми будемо добирати потрібні слова до мови, наша мова буде гарна, культурна і освічена.

Для кожної людини рідна мова є важливим елементом культурної свідомості. Рідну мову

людина повинна, щоб засвоювати з раннього дитинства, бо це мова, якою вона мислить. За допомогою мови вона може входити у світ, говорити, читати і писати рідною мовою, що дає нам можливість читати книги, писати вірші і пізнавати світ.

Мова і мислення мають суспільний харак-

тер. Мислення без мови і мова без мислення неможливі. Рідна мова, виховання на рідній мові представляють компоненти нас як національної меншини. Щоб не втратити нашу мову, потрібно розмовляти нею із дітьми у школі, в сім'ї, писати, учитися, співати і послуговуватися з іншими людьми. Ми впевнені, що без рідної мови жодна людина не здатна почувати себе частиною народу, його історії та культури.

Досконале знання мови дуже важливий показник для розвитку людини та її культури. Людина, яка покидає свою рідну мову, відвертається від усього того прекрасного, що її оточує. Олександр Потебня підкреслює: «Без мови людина не може перейти від нижчого ступеня на вищий».

Мова – найкращий світ, що ніколи не в'яне, вічно живе і розвивається. Мудреці кажуть: «Наскільки мов знаєш більше, настільки разів ти стаєш людиною».

День української писемності та мови вважається святом творчого натхнення, єдності та любові до рідної мови.

Микола ДУТКА

До уваги учнів і студентів!

ПРОПОНУЄМО ТАКУ РУБРИКУ-ВПРАВУ

Паспорт твору

Рід літератури: епос.

Жанр: історична повість.

Тема: розповідь про те, як волелюбний народ Руської землі боронив свою батьківщину від монгольської навали.

У творі «Захар Беркут» простежується патріотичний мотив, мотив вірності та зради тощо. Повість – з найвидатніших творів Івана Франка на історичну тематику. У творі зображено боротьбу українців проти монгольської навали на Карпатську Русь у 1241 році.

Герої: Захар Беркут, Максим Беркут, Тугар Вовк, Мирослава, Бурунда.

Письменник створив чудові образи, проте головний персонаж повісті – це народ, уособлений в тухольській громаді. Народ сам вершить свою долю, забезпечує собі свободу і незалежність.

Проблематика:

- патріотизму, захисту рідної землі;
- морального вибору;
- єдності, згуртованості народу, що є запорукою перемоги;
- гармонії людини і природи;
- кохання, вірності, самопожертви; стосунків батьків і дітей.

* **Історична повість** – це твір про конкретні історичні події. Він відтворює в художній формі якусь епоху, певний період в історії. До мовних особливостей історичних повістей належить вживання застарілих слів (архаїзмів та історизмів). Прик-

ладом історичної повісті є твір Івана Франка «Захар Беркут», у якому зображено події XIII століття.

Захар Беркут (уривок)

Було се (це) 1241 року. Весна стояла в тухольських горах. Новий тухольський боярин справляв великі лови на грубу звірину. Недавно князь Данило дарував йому в Тухольщині величезні полонини і ціле одно

пригір'я Зелеменя; недавно він появився в тих горах і побудував собі гарну хату і оце першу учту (урочистий обід, сніданок або вечеря на честь когось або на відзначення якоїсь події) справляє, знайомиться з довколишніми боярами.

Тугар Вовк був мужчина, як дуб. Плечистий, підсадуватий (невисокий на зріст, але міцний, кремезний), з грубими обрисами лица і грубим чорним волоссям, він і сам подобав на одного з тих злющих тухольських медведів, яких їхав воювати.

Тугарова донька Мирослава виросла на свободі, виховання її було мужеське (чоловіче) і що в тім прегарно розвиненім дівочім тілі живе сильний, великими здібностями обдарований дух. Вона була в батька одначка, а до того ще зараз при народженні втратила матір. Ненька її, стара мужичка, відмалку заправляла її до всякої ручної роботи, а коли піросла, то батько, щоб розважити свою самоту, брав її всюди з собою і, щоб задовольнити її палку натуру, привчав її владати рицарською зброєю, зносити всякі невігоди і сміло стояти в небезпеках. І чим більші труднощі їй приходилось поборювати, тим охітніше бралася вона за діло, тим краще проявлялася сила її тіла й її рішучого, прямого характеру. Але попри все те Мирослава ніколи не переставала бути жінчиною і ніжною, доброю, з живим чуттям і скромним, стидливим лицем, а все те лучилось в ній у таку дивну, чаруючу гармонію, що хто раз бачив її, чув її мову, – той до віку не міг забути її лица, її ходи, її голосу.

(Продовження на 10 стор.)

Запропонувала
Наталія БУРДУЖА

ДО 70-РІЧЧЯ ПЕРШОГО ВИПУСКУ СІГЕТСЬКОГО УКРАЇНСЬКОГО МІШАНОГО ЛІЦЕЮ

Переглядаючи деякі папери документи в моїй бібліотеці попала мені в руки фотокарточка-пам'ятник перших випускників Українського, мішаного ліцею в Сігеті 1950-1951 року. Прийшло мені на думку: Чому я зберіг цю фотокарточку? Переглянувши її, скоро я замітив, що не ній, окрім знайомих колишніх викладачів ліцею, між випускниками є і моя вчителька IV-го класу Ярина Лазарчук.

Тому що цього року сповнилося 70 років від першого випуску Українського ліцею, мені приємно згадати професорів та випускників Сігетського Українського Ліцею, ювілярів цього випуску та слідуючих.

Випускники Мішаного українського ліцею міста Сігет дали для українських шкіл у Румунії багато педкадрів. І я в селі Поляни (Мараморощина) мав викладачів перших і слідуючих випускників цього ліцею.

Між викладачами, котрі залишилися в ліцеї і тоді, коли і я там був учнем (мій випуск 1961-1962 року), згадую викладачів: фізики та хімії, першого директора ліцею Панаса Новосівського, математики – Андрія Сливку, музики – Михайла Митринюка, німецької мови – Наталію Оленчук, української мови – Орісю Хортик.

Про перших випускників Сігетської української школи наша менша колега школи, письменниця Марія Чубіка (Григораш) гарно написала в статтях, опублікованих в українському часописі «Вільне слово» в номерах місяця березня 2006 р. та жовтня 2007 р. Я тільки хочу сказати, що нам не треба забувати тих свідомих людей-українців, котрі не шкодували свої зусилля та здоров'я для того, щоб підвищували свідомість і рівень українців у Румунії, були вони з Мараморощини, Буковини, Банату чи Тульчі.

Випускники першої української школи дійшли і до мого села Русь-Поляни. Українську мову мені викладала вчителька Ярина Лазарчук, а опісля, разом із її мужем Миколою Крайлою, викладали в гімназії (V-VII класів).

Микола Крайла був і директором школи на Горбу, який викладав географію. Був дуже вимогливий і мої менші брати згадують собі й тепер його. Пізніше сім'я Крайлів переселилася до Верхньої Рівни, а опісля до Сігету.

Моя учителька Ярина Лазарчук посадила любов до української мови в мою душу. Маю до неї й надалі найщиріші почуття великої поваги.

Кілька років тому я попросив у викладача україн-

ської мови Елвіри Кодря (Чубіки), бувшого інспектора української мови, щоб пішла зі мною до моєї учительки-пенсіонерки Ярини Крайла додому в Луг над Тисою, де тепер мешкає в себе вдома. Моя учителька дуже зраділа, що ми її відвідали і що я її не забув. Тоді і тепер я їй побажав і бажаю міцного здоров'я та сили в її роки.

Також вітаю випускників Мішаної ліцейної школи

1950-1951 рр. в м. Сігеті, серед яких хочу згадати моїх добрих знайомих: Олексу Ковача та Івана Лібера із Рускови.

Олекса Ковач покинув цей світ. Він був викладачем у Полянах після того, як вернувся офіцером з війська. Я був тоді в VI-ому класі (під час Революції в Угорщині).

З викладачем музики Іваном Лібером перетиналися наші дороги більше після 90-их років, коли заснувався Союз українців Румунії. Пан Лібер був професором музики й обраним після Юри Семенюка головою Крайової філії Союзу в Банаті.

В селі Копашиль пан Лібер разом із своєю сім'єю проводив і провадить культурну діяльність на користь українського населення.

Слід згадати, що цього року сповнилося 65 років від закінчення Сігетської середньої школи учнями 1965-1966 років. Згадую ці роки тому, що тоді брат Іван, а разом із ним інший полянець – Іван Коржук та Юра Кіфа із Кривого.

Всі три закінчили вищу освіту. В їх класі було 13 дівчат та 6 хлопців. Вже в цей період збільшилося число дівчат, ніж хлопців, із порівнянням першого випуску, де було 11 хлопців та 2 дівчата разом у ліцеї та педагогічній школі.

Випускники 1965-1966 року зустрілися тільки один раз в 1986-му році.

Мій брат Іван закінчив вищу офіцерську школу та факультет права в Клузі, вийшовши полковником на пенсію, і один період був радником-юристом у Союзі українців Румунії голови Степана Ткачука.

Іван Коржук закінчив Бухарестський факультет української та російської мов і викладав у моєму рідному селі.

Юра Кіфа закінчив економічний факультет у Бухаресті, де зів'язався працювати радником у Міністерстві економіки, а опісля був директором найбільшого готелю – «Hotel Nord»; на жаль, покинув цей світ надто швидко.

Я вдячний всім нашим викладачам та випускникам українських не тільки Сігетських шкіл, але і серетських, буковинських та тульчанських, які змогли підтримувати український дух серед нашого населення в Румунії.

Степан БУЧУТА

Краса українського народного мистецтва

З перших років життя в кожній людини відбувається зустріч з мистецтвом. Народне мистецтво – частина духовного багатства.

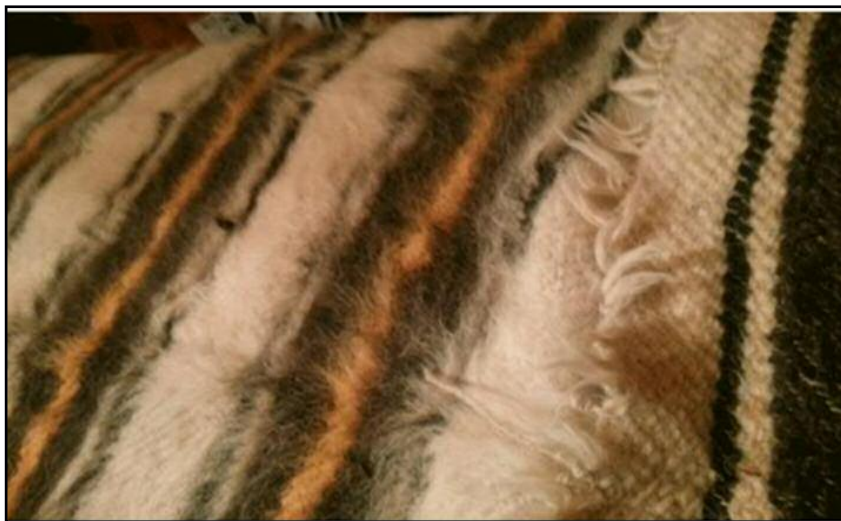
Українське мистецтво охоплене в давніх традиціях, що діють у знаменитих українських зображеннях прикладом.

Чудові мистецькі заняття – живопис, скульптура, малювання, в які українці вкладають свій дух.

Український фольклор багатий і різноманітний. Традиція українських писанок гарно оберігається.

Традиційний одяг прикрашений вишиванками. Ткацтво і різьбярство у дереві теж важливі в українському мистецтві.

У Мараморощині українське народне мистец-

тво представлене селами, де проживають українці: Вишівська Долина, Бистрий, Красний, Верхня Рона і Поляни. Ті, котрі були в Мараморо-

щині, відзначали організовану тут виставку та необхідність пізнання майстерності для майбутнього покоління. Організатором цієї події був голова Марамурської філії СУР Мирослав Петрецький.

СУР зберігає свої права, маючи на увазі підтримку лінгвістичних, культурних і релігійних прав української меншини.

Протягом віків українські традиції дуже різноманітні, щоб не втратити їхню красу і яскравість.

Українці шанували, поважали завжди традиції своїх пращів. Вишиванка – один з видів декоративного мистецтва українців. Найвизначніший у народному мистецтві народний костюм. Іван Франко перший, який поєднав українську вишиванку із буденним одягом. Українська культура розвивалася протягом віків через пісні, танці, звичаї і одяг.

Народне мистецтво українців – покриття української культури, яке пов'язане із світосприйняттям українського народу, що охоплює всі види народної творчості, як музику, танці, пісні і фольклор.

М. Д.

Мова – квітка української душі

«Мова – це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова – це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова – це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна, художня, інтелектуальна і мисленнєва діяльність народу», – сказав Олесь ГОНЧАР.

Мова – один із найпрекрасніших дарів, які Бог дав нам. День української мови – свято розвитку рідної мови, яке щороку відзначається 9 листопада на всій території Румунії. За офіційними даними, українці становлять третю етнічну групу в Румунії. Багато місцевостей, де компактно проживають українці, задокументовані понад сім століть тому. Але для будь-якої етнічної групи важливе свято в житті громади пов'язане зі святкуванням рідної мови, яка є сакральною спадщиною народу, яка передається з покоління в покоління у письмовій та усній формі. Важливою датою в житті української громади є 9 листопада, коли українці всього світу відзначають День української писемності та мови.

Сучавський національний коледж імені Міхая Емінеску в партнерстві з Сучавською філією Союзу українців Румунії, з Радівецькою школою імені Богдана Воде та з Шербівецькою восьмирічною школою провели низку заходів, присвячених цьому дню. Учні Сучавського національного коледжу імені Міхая Емінеску, під керівництвом учительки української мови Лучії Міжок та підпусуваця цих рядків, представили інформативні матеріали на тему «День української мови», зроблені у PowerPoint або Word у спеціальному кадрі та на музичному фоні. Роботи були солідно задокументовані та доповнені яскравими малюнками.

Через пандемію коронавірусу учні Радівецької восьмирічної школи взяли участь онлайн у цьому заході. Вони представили численні матеріали про українську мову, державні та народні символи. Представлена інформація була особливо цікавою та дуже добре оформлена.

Учні Шербівецької восьмирічної школи приготували виставку, присвячену Дню української мови, в рамках якої ми провели майстер-клас. Вони зробили синьо-жовті прапорці, квіти та листівки з кольорового паперу з використання українських державних та народних символів.

У таких діях учні змушені шукати інформацію, обробляти її та передавати іншим, збагачуючи таким чином знання про рідну мову.

Завдяки цьому партнерству ми хотіли пропагувати українські цінності серед учнів, стимулювати їхню творчість, урізноманітнювати навчальні заходи, що проводяться в школі, сформувати позитивне сприйняття рідної української мови.

Насамкінець хочемо подякувати Сучавській філії СУР за оснащення кабінету української мови принтером, відеопроєктором та проекційним екраном. Хочемо підкреслити, що в Національному Коледжі імені Міхая Емінеску навчаються української мови 151 учень.

“Мова зникає не тому, що її не вчать інші, а тому, що нею не говорять ті, хто її знає”, – наголосив іспанський політик Хосе-Марія Арце.

Делія-Михасла МАРТИНЯК

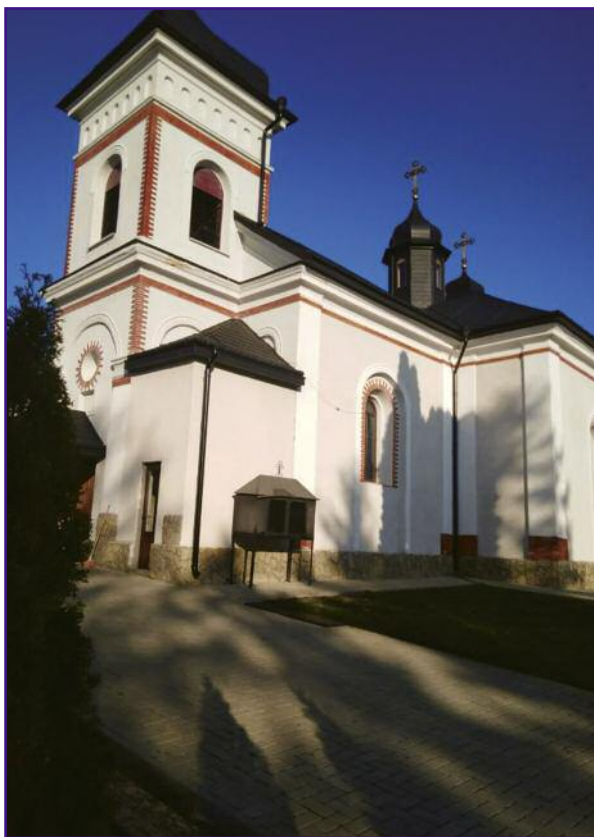

Храмове свято церкви Великомученика Димитрія у селі Негостина

Село Негостина розташоване в Сучавському повіті, на північному сході країни, неподалік кордону з Україною. Тут переважну більшість населення складають етнічні українці. У селі Негостина діє восьмирічна школа, в якій діти вивчають рідну українську мову. В центрі села стоїть пам'ятник-погруддя Тарасу Шевченку, біля якого місцеві українці організовують різні заходи для просування української культури. Релігійна діяльність розгортається в українській православній церкві Святого Великомученика Димитрія Мироточця, яка відсвяткувала 26 жовтня своє храмове свято за новим стилем. Деталі про те, як відбулося храмове свято, подає настоятель церкви Данієль Петрашук, який здобув теологічну освіту в Україні: «Кожна людина має від святого хрещення свого ангела-хоронителя. Так само християни, які проживають у селах та містах, мають свого покровителя.

Християни Негостини Сучавського повіту, що на Буковині, мають покровителя церкви та села Святого Великомученика Димитрія Мироточця, якого урочисто святкуємо 26 жовтня. Як кожного року, так і цього року на наше свято були запрошені священники сусідніх сіл: Балківці, Гропени, Шербівці, а також міст Серет та Сучава. Хоча знаходимось у пандемії, були присутні багато християн, які дотримувалися всіх правил безпеки в умовах пандемії. Велика радість для мене як священника була присутність на службі Божій молоді та дітей. Служба Божа відбулася українською та румунською мовами. Богослужіння прикрасили гарними піснями хористи нашої церкви, які відомі не тільки у Сучавському повіті, але і в Мараморощині та Бухаресті, де вони виступали. Стараємось як через церкву, так і через школу зберігати рідну українську мову, наші християнські обряди та звичаї. Висловлюємо щиру подяку всім тим, хто долучився до нашого свята. Дякуємо голові Союзу українців

Румунії, депутату Миколі-Мирославу Петрецькому, голові Сучавської філії СУР Іллі Савчуку, голові місцевої організації СУР пані Нікулі Клапон, комітету Сучавської філії СУР. Також дякуємо місцевій мерії, меру Василеві Шойману, заступнику мера Юліанові Кідеші. Цього року СУР фінансово під-

тримав нас у влаштуванні обіду для гостей, які завітали на наше храмове свято.

Після закінчення Служби Божої ми привітали всіх, хто носять ім'я Святого Великомученика Димитрія, а хор заспівав всім «Многая літа».

Уродженка села Негостина, вчителька Антонета Крайнічук, яка викладає українську мову в коледжі

імені Лацку Воде у Сереті Сучавського повіту, кожного року з великою радістю бере участь у престольному святі церкви Святого Великомученика Димитрія Солунського: «Добре відомий той факт, що церква має велику роль у збереженні мови та культури народу. Церква також сприяє збереженню та розвитку свідомості, гуртуванню та збереженню української громади. Негостинська церква покровителем якої є Святий Великомученик Димитрій, об'єднує людей різних поколінь, згуртовує українців та румунів. Священик парох Данієль проводить богослужіння двомовно: українською та румунською мовами. Храмове свято є головною подією для цілого села. Віруючі готуються до цієї події заздалегідь. Це момент, коли з'їжджаються гості: родичі, друзі та знайомі. На жаль, у останні два роки перешкодою цим зустрічам стала пандемія коронавірусу. Цього року, 26 жовтня, у чудовий осінній день Негостинська церква була повна. Парафіяни церкви та гості прийшли, щоб разом у молитві відсвяткувати храмовий празник. В урочистій божественній службі взяли участь багато священників із сусідніх сіл та з міст Серет і Сучава. Для мене храмове свято церкви, як й інші свята, такі, як Різдво чи Великдень, є причиною великої радості та нагодою послухати службу Богу на рідній українській мові. Хоча вже багато років я не живу у Негостині, однак залишилась у складі церковного негостинського хору і не маю наміру відмовитися від нього. Присутність на богослужінні, той факт, що маю можливість співати у церковному хорі, для мене є джерелом радості та здобутком задоволення і душевного спокою».

Село Негостина відоме у Румунії, можливо, і в Україні, своєю любов'ю та пошаною до української культури. Село пишається великою кількістю знавців української пісні, інтелектуалами, відомими українськими письменниками, художниками». Вчителька Антонета Крайнічук уточнює: «Мое

рідне село – Негостина і я цим дуже пишаюсь. Негостина славиться численними інтелектуалами, такими, як Петро Аріч, Іван Костинюк, Іван Арбрамюк, Михайло Волошук, Василь Клим, Іван Непогода, Павло Шовкалюк, а з нової плеяди: Іван Кідешук, Євсебій Фрасенюк. Недаремно у передмові до книги «Доробок поколінь», яка представляє і фольклорну спадщину села Негостина, доктор філологічних наук Іван Ребошапка, який її упорядкував, відмічає: «Щедрою на таланти виявилась негостинська земля. Тут чи не кожен житель чимось приємно вражає приїжджих – він, якщо не поет, то художник, якщо не фаховий, то музикант, то добрий знавець місцевих пісень, шанувальник здобутків літератури і мистецтва тощо».

Це дійсно так, бо село Негостина можна назвати колискою літературного та культурного життя українців Румунії, адже саме тут народилося чи не найбільше громадських та культурних діячів українців Румунії.

Христина ШТІРБЕЦЬ
Всесвітня Служба Радіо Румунія

ВІДІЙШЛА У ВІЧНІСТЬ ЩИРА УКРАЇНКА ВАСИЛИНА З ЛУГОЖУ...

Василина Попадинець народилася 1933 р. в селі Кричово п. Тіміш. Провела своє дитинство в рідному селі разом із сестрами і братами, – всіх було восьмеро. Одружилася з Ільком Попадинцем. В її сім'ї народилися два сини – Василь і Михайло. Пізніше, в 1970 р., переселилися жити в м. Лугож, де збудували гарну хату. Працювали багато, а Василина турбувалася-журилася всім, доглядала своїх діточок, свою сім'ю, любила її. Святкові і недільні дні провадила в церкві, ніколи не бракувала, там слухала святу Літургію і молитву на рідній мові.

В її сім'ї всі говорили закарпатською українською мовою. Її батьки переселилися до Банату, сини і внуки знали материнську мову. Багато допомагала всім з її чоловіком Ільком: організувала для храмів все, що треба, для освячення церкви, для її розпису художниками 2002-2009 р., і називали Василину «свахою і газдинею». Це potwierдили і єпископи та священники, котрі були в хаті Василини. Радник-посланник

Посольства України в Румунії Василь Федурця був радий, що наша громада мала таку відмінну жінку, що була прикладом для інших. Завжди була активною, брала участь на заходах, що їх організували в місті, – на різних зустрічах, різдв'яних святах і т.д. Була членом хору «Шовкова трава». Її хата була благословенна, можна сказати, бо вона свій талант помножила у малій сім'ї, домашній і у великій сім'ї церкви Св. Володимира. Всі чекали від неї поради, доброго слова. Вона знала потерпіти, працювати і молитися за інших, любила свою сім'ю, родину, знайомих від душі.

Велику радість мала, коли появилася її перша внучка Роксанка, потім внук Чіпріан, була щаслива, бо стала бабусею. Проводжала їх в український садочок, потім до школи, бо батьки працювали. Вчила і давала поради своїм синам, щоб завжди жили в порозумінні, з'єднані, щоб була між ними повага і допомога. Пізніше дочекалася і малого правнука, сина Роксанки.

Роки минають, а з року в рік число українців

старшого віку з нашої громади м. Лугож меншає. Це ті українці, котрі започаткували українство в Банаті, котрі гуртувалися до купи, працювали з великим ентузіазмом, щоб мати своє: союз, домівку, український садочок, українську церкву. Така була і покійна наша Василина, яка покинула все і всіх, відклонила від любови дітей, невістки, внуків, родини й відійшла у вічність.

Засмучена родина, всі українці з великим жалем розлучилися з дорогою, любовою, чесною, віруючою християнкою і активною українкою. Хай Господь її поставить там, де вона вартує-заслуговує. Вічна їй пам'ять!

До похорону Василини отець-протоієрей Ілля Албічук і добродійка Савана прислали «Траурний лист», який був прочитаний отцем-парохом В. Бротнеєм.

Молилися про її душу там, де вони тепер, – в рідному селі Марамориша.

Анна БЕРЕГІЙ

До уваги учнів і студентів!

ПРОПОНУЄМО ТАКУ РУБРИКУ-ВПРАВУ

(Закінчення. Поч. на 6 стор.)

На стрімкім пригірку, відділенім від інших страшними дебрями, порослім густо величезними буками та смереками, покритими ломами й обвалищами дерев, було віддавна головне леговище (лігвище, місце в землі, де живе тварина) медведів. Тут, як твердив тухольський провідник, молодий гірняк Максим Беркут, гніздилася медведяча матка. Відси дикі звірі розносили пострах на цілу околицю і на всі полонини. Боярин Тугар Вовк оповістив тухольцям, що хотів би зробити великі лови на медведів і просить дати йому провідника. Дали йому Максима Беркута, сина тухольського бесідника (очільник громади) Захара.

Захар Беркут – се був сивий, як голуб, звиш (зверх) 90-літній старець, найстарший віком у цілій тухольській громаді. Батько вісьмох синів, із яких три сиділи вже разом із ним між старцями, а наймолодший Максим, мов здоровий дубчак між явориною, визначався між усім тухольським парубоцтвом. Високий ростом, поважний поставою, строгий лицем, багатий досвідом життя й знанням людей та обставин, Захар Беркут був правдивим образом тих давніх патріархів, батьків і провідників цілого народу, про яких говорять нам тисячолітні пісні та перекази. Незважаючи на глибоку старість, Захар Беркут був іще сильний і кремезний.

Вправа – Бліцопитування за змістом повісті «Захар Беркут».

1. Знайдіть у тексті опис-портрет Захара Беркута, на його підставі напишіть основні риси його характеру.
2. На вашу думку, коли та на якій території України відбуваються події у творі?
3. Чи є актуальними проблеми, порушені у творі «Захар Беркут», для сьогодення? Свою думку обґрунтуйте.
4. Випишіть один архаїзм, історизм, одне порівняння та один епітет.
5. Поясніть вираз глибока старість.
6. Подайте антоніми до наступних слів: стояти, новий, великий, чорний, війна, донька, живий, ніколи, найстарший, високий, багатий, правда, говорити.

17 листопада – Міжнародний день студента

Сергій ЛУЧКАНИН

*Усіх своїх численних студентів
різних уже десятиліть - зі святом!
Із Днем студента! Оптимізму,
завзятості, вічної душевної юності
і філософської мудрості з іскро-
метного Gaudeamus!*

МІЖНАРОДНИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ ГІМН

*“Gaudeamus”
(XIII-XIV ст.)*

*Переклад українською
мовою Ольги Страшенко
за моїм підрядником ad lit-
teram*

Веселімося, молоді,
Доки кров шаліє!
Пройде юність чарівлива,
Прийде старість хвороблива,
Нас земля покриє!
Де оті, які до нас
Тут жили всі суцї?
Піднімись у рай горішній,
Опустись у пекло грішне,
Їх отам тьма-тьмуца!
О, просіється життя,

Мовби через сито,
Смерть приступить із косою,
І потягне за собою,
Що й не відпроситись!
Віват, академія!
Віват, професуро!
Братію згадаймо вчену,
Всіх укупі й поіменно,
Хай цвітуть безжурно!
А ще треба віншувать:
Хай живуть дівчата!
Слава також молодцям
Неспесивим, яснолицим,
Добрим і завзятим.
Хай живе республіка
Та її керманич!
І громади наші знатні,
І ти, щедрий меценате,
Що дарунком маниш!
Хай загине вся печаль,
Все, що нас дратує,
І сам дідько в позументах,
Що колошкає студента,
Всяк, хто з нас глузує!

У Клузі відсвяткували 165 річницю з дня народження І. Я. Франка

30 жовтня українська громада міста Клуз-Напока відсвяткувала в режимі онлайн 165 річницю з дня народження Івана Франка (1856–1916) – талановитої та діяльної особистості, що, на думку багатьох, «після Шевченка був найвидатнішою постаттю в українській літературі і культурі». За величезний обсяг знань його називали «академією в одній особі», відносили до «найгрунтовніше освічених та найкультурніших письменників усієї Слов'янщини», а за працюваність і глибину мислення величали «титаном думки і праці». У вступному слові пані доктор-лектор Михаєла Гербіл, підкреслюючи вражаючий обсяг інтересів І. Франка, перерахувала галузі, в яких він плідно працював: поезія, проза, драматургія, перекладання, етнографія і фольклористика, історія, філософія, соціологія, економія, журналізм та громадсько-політична діяльність. З уваги на таке різноманіття говорити про досягнення і здобутки Івана Яковича можна багато. Але на цьогорічному заході організатори детальніше розглянули лише декілька його аспектів ще не до кінця вивченого спадку.

«Цей захід організовано Союзом українців Румунії у партнерстві з відділом української мови та літератури, що діє при департаменті слов'янських мов Клузького філологічного факультету університету імені Бабеша-Бойоя» – зазначив голова місцевої філії СуР пан Іван Гербіл. Він також вказав на вражаючу кількість літературних та наукових робіт Франка, що стали основою понад 100-томної збірки всіх його творів. Його доробки в поезії, прозі, драматургії чи перекладах можна вимірювати кількістю томів, в які їх зібрали. До того ж деякі зі своїх робіт Франко написав польською, німецькою, російською або болгарською мовами. Він перекладав та переспівував європейських та східних класиків у різноманітних жанрах з 14 мов світу. Не менш вражаючою є діяльність Франка на видавничій ниві, його діяльність як етнографа чи науковця. «Величною є постать І.Франка в українській літературі, історії та культурі. Його ім'ям названо Львівський університет і Київський драматичний театр, багато інших установ освіти, науки, культури, премії в Україні та за кордоном,» – нагадав пан доцент.

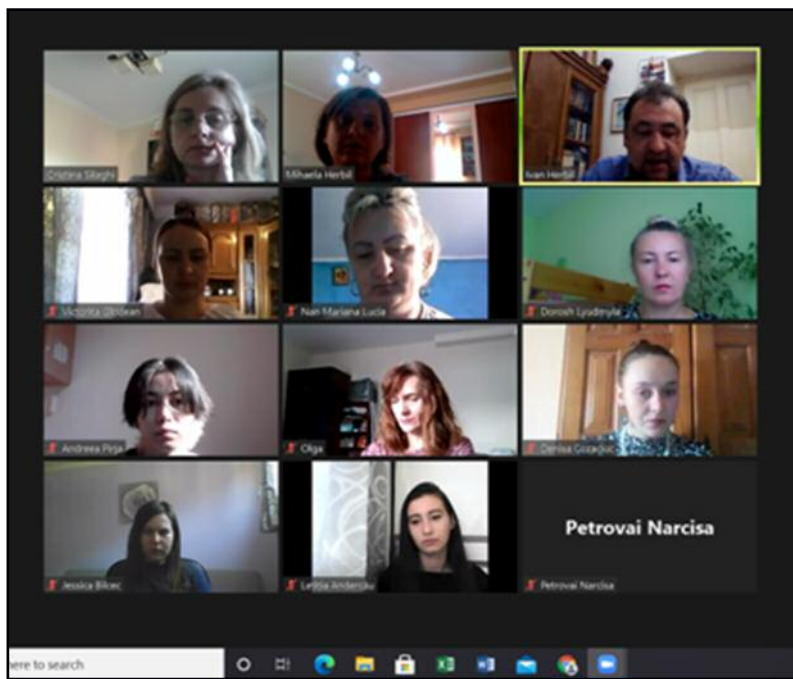
У документальній стрічці, переглянутій у продовженні заходу, було коротко оглянуто життєвий шлях Івана Франка та перераховані найцінніші його твори і здобутки на літературному та громадському поприщі. Видатний літератор і вчений почав свою кар'єру з оповідей про життя бориславських нафтовиків, які приносять йому «скандальний успіх». Пізніше в поєднанні з його активною громадською позицією це веде до тяжких звинувачень та декількох арештів протягом життя. Зате зусилля для розвитку української літературної мови і культури були помічені не тільки у колі колег по перу. За видатні заслуги в галузі філології Харківський університет у 1906 році присвоїв Франкові почесний ступінь доктора російської словесності. А в 1916 Російська Академія наук присуджує йому премію за працю «Студії над українською народною піснею».

Першу доповідь «Іван Франко та проблеми європеїзації української літератури в кінці 19 ст і на початку 20 ст» зачитала студентка другого курсу Дениса Козачук. Вона виділила: «Працюючи в багатонаціональній державі (Австро-Угорщині), Франко більше ніж будь-хто з інтелектуалів свого часу вніс вклад у процес європеїзації, тобто в про-

цес інтеграції української літератури в європейський культурно-літературний контекст, за допомогою досліджень, наукових та популярних розвідок, оглядів або перекладів, що були опубліковані в ряді

німецьких, польських, словацьких або українських журналів.» Цей процес помітно посилювався після отримання Франком звання доктора Віденського університету. Видатні європейські вчені посилалися у своїх працях на його дослідження в різноманітних галузях науки. Допомогла і особиста інтеграція

у столичне культурне товариство того часу. Його співпраця, листування з відомими європейськими митцями та видавцями вказують на європейський резонанс літературної праці Івана Франка та його перекладів з інших мов українською. Протягом довгих років і щонайменше на трьох мовах (українською, польською, німецькою), якими володів вільно, Франко ознайомлював і пояснював колегам та широкому колу європейців ті літературні процеси, які відбувалися в українському суспільстві, вказував на їхню відмінність від польських та російських. Та основним своїм завданням І. Франко все-таки вважав популяризацію української літератури. Його зусилля стали вершиною багаторічного процесу українських митців, які в плані європеїзації займалися перекладанням світових авторів на українську, а також українських творів на інші мови

світу. «Неоціненний вклад Івана Франка в літературну сферу поряд з його громадською активною позицією підняв митця на рівень видатних діячів епохи реалізму, і не тільки», – завершила студентка свій виступ. Наглядною демонстрацією ліричної майстерності Франка стали декілька його творів, які на мові оригіналу та в перекладі на румунську зачитали студенти українського відділення та пан доцент І. Гербіл.

Робота пані доктора-лектора Михаєли Гербіл «Образ Каїна в інтерпретації Івана Франка та Джорджа Байрона» була порівняльного характеру. «В інтерпретації Каїна у світовій літературі визначилися дві тенденції: одна група письменників зображала Каїна як великого злочинця..., а інша – ... як бунтаря, що постав проти Бога. Іван Франко знайшов для розкриття цієї теми свій шлях, змалювавши складну еволюцію особистості» – зауважила доповідач. Франко перекладав Байронового «Каїна», в якому головний герой, опинившись перед вибором – любов, чи знання добра і зла, вибирає знання. Бо у знанні він вбачав дорогу до щастя. У Франка Каїн, на думку доповідачки, поступово приходив до інших висновків. Він усвідомлює, що «знання добра і зла саме по собі не є ані добрим, ані шкідливим» і тільки «любов до ближнього може поєднати знання і життя у корисний для людства спосіб». У висновках пані Гербіл підкреслила: «...Використавши біблійний матеріал і скориставшись байронівською літературною традицією, Франко створює полотно широкого ідейно-філософського узагальнення у свій оригінальний інтерпретацій, що збагачує багатовікову і складну історію цього героя світової літератури».

На завершенні заходу слово взяв пан доцент І. Гербіл, який і зачитав декілька цікавих та маловідомих фактів особистого і загального характеру про І.Франка. А їх можна налічити немало, як і здобутків на національному та світовому рівні. Доробок Франка ще не вивчено і не осмислено до кінця, не дивлячись на широку їх популяризацію навіть в найтемніші періоди нашої історії. Ми, наприклад, майже зовсім не знаємо Івана Франка як політика та автора політичних програм перших українських політичних партій тощо. І навіть те, що ми вивчали, потребує переоцінки.

«Франко з його галичанством, інтегрованістю в європейський контекст, суперечливістю, парадоксальністю, драматизмом його світоглядної еволюції, поліглотством, багатогранністю ніби випорскував із...будь-яких рамок. ... (Він) недооцінений, з огляду на його складність, колосальну спадщину, яку складно одразу всю опанувати. Він змінювався, визнавав помилки, рухався», – каже франкознавець Богдан Тихолоз, директор Львівського національного літературно-меморіального музею, який називають «Домом Франка». «Це людина, яка все життя працювала на українську культуру та ідею». Пан Б.Тихолоз наголошує: «Сучасна сильна Україна без Франка, без його інтелекту, світогляду, без його художніх досягнень – неможлива», і з ним важко не погодитися.

Ольга СЕНИШИН

Тарас ІВАСЮТИН

АПОЛЛІНЕР ПРО УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ ПАРИЗЬКОЇ ШКОЛИ

(Продовження з попереднього числа)

Одними з перших на початку ХХ ст. прибули до Парижа Серж Фера (Ястребцов) і баронеса Елен Етінген з Києва, які відчинили двері приватного будинку на бульварі Бертє для людей творчих і цікавих. Із часом їх салон стає місцем зустрічей усього артистичного Парижа, перейнятого «новим Духом», за висловом Г. Аполлінера. Якщо його поетичну творчість досліджували досить широко як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, то його жваве зацікавлення мистецьким життям Парижа і Франції, якому він, до речі, присвятив дві книги, ще недостатньо вивчене. Для нас цікаві, передусім, думки, судження французького поета про художників, скульпторів – вихідців з України, представників Паризької школи. Зокрема, у своїх «Мистецьких хроніках» він неодноразово високо відгукується про деяких із них: Соню Левицьку, Сержа Фера, Леопольда Готліба, Соню Делоне-Терк, Олександру Екстер та інших.

Заслужують на увагу дуже схвальні слова Аполлінера про Софію Левицьку (1874-1937), яка однією з перших українських художниць цілковито пов'язала творчу долю з Францією, не пориваючи при тому зв'язків із першовитоками української культури. Софія Левицька була визнаною людиною серед французьких інтелектуалів, таких, як П. Валері, Ш. Мальпель, Ж. Маршан, Д. де Зегонзак, А. Самбон, Р. Дюфі, яким «вона дала уявлення про велику мистецьку культуру України» [3, с. 78]. Після смерті художниці вони утворили Товариство приятелів Софії Левицької. Її мистецькі здобутки, особливо помітні в ділянці фігуративних композицій, пейзажів, портретів, виставлялися в Салонах і привертати увагу критики, в тому числі і Г. Аполлінера. У «Хроніках» він згадує Соню Левицьку дев'ять разів переважно у контексті її полотен, виставлених у різних Салонах. Прослідкуємо в хронологічному порядку висловлювання Г. Аполлінера про творчість української художниці. 19 березня 1910 року він пише: «Картина Левицької, яка зображає оголену пару, що танцює в парку, є дуже веселою» [4, р. 101]. 19 березня 1912 року згадується її «Натюрморт» [4, р. 101]. 25 березня 1912 року Аполлінер зазначає: «Зал № 17. В ньому виставляються лише іноземці. Картини пані Левицької є одними з найкращих у Салоні серед полотен жінок-художниць. Свої пейзажі вона писала під впливом Ле Дуан'є (Анрі Руссо), однак її власна особистість повністю збережена, а почуття, які оживляють її картину «Село», своєю глибиною і шириною нагадують селянські хори, які співають у її країні» [4, р. 291]. 22 червня 1912 року серед багатьох художників, які експонували свої картини в травневому Салоні в Марселі, Г. Аполлінер згадує також С. Левицьку [4, р. 325]. Статтю у

газеті «Ентрансіжан» від 13 лютого 1913 року, озаглавлену «Смерть пана Клові Саго», письменник присвячує цьому молодому художнику, якого неблаганна смерть забрала так рано і за яким тужитимуть багато молодих мистців, в тому числі і С. Левицька [4, р. 360]. 18 березня 1913 року серед картин, виставлених в Салоні незалежних в «Ке д'Орсе», Аполлінер особливо виокремлює пейзажі С. Левицької [4, р. 371]. 25 березня 1913 року, даючи цього разу більш критичну оцінку вернісажу в Салоні незалежних, він водночас підкреслює оригінальність пейзажів художниці: «Пейзажі Русійона пані Левицької солідні і сповнені поезії. Тонка чуттєвість поєднана із правдивістю зображеного на картинах тла межує із кубізмом. Твори Моріса Локкена сміливо розхитують рівновагу світла на її пейзажах» [4, р. 379]. 28 травня 1913 року у нотатках про «Виставку сучасних художників 26 травня – 7 червня 1913 року», в якій узяли участь багато художників, Г.

Гійом Аполлінер
(фр. Guillaume Apollinaire)
(1880-1918)

Аполлінер зупиняється окремо на творах української художниці, «пейзажі якої наповнені такою свіжою, новою поезією» [4, р. 409]. 19 листопада 1913 року, характеризуючи вернісаж «Осіннього салону», Г. Аполлінер знову виокремлює її твори: «Пані Левицька володіє особливим ліричним талантом, який видається мені все більш і більш особистим і спокусливим» [4, р. 421]. Отже, його оцінка творчості художниці цілком співзвучна з думкою Поля Валері, який захоплено написав у вступі до своєї книжки «Змія», графічно оформленої українською мисткинею: «Схиляю чоло перед винятковим талантом пані Соні Левицької» [Див.: 3, с.78].

Найбільшу ж увагу Г. Аполлінер присвятив двом найпомітнішим українським мистцям М. Бойчуку й О. Архипенку. Магнітним полюсом для наших художників була паризька майстерня Михайла Бойчука

(1882-1937). Колишній студент Краківської академії, він 1904 р. приїхав продовжувати освіту до Мюнхена, а 1908 року оселився на три роки в Парижі, де організував художню школу для втілення ідей, запропонованих у Львові Панькевичем і Сосенком: вони прагнули поєднати живописні форми візантійських ікон із сучасними формами традиційного народного мистецтва. Бойчук засвоїв ці ідеї і прищепив свої переконання учням. Дві його картини було виставлено в паризькому Осінньому салоні 1909 р., а в 1910 р. він експонував свої твори і картини своїх учнів (у середньовічному розумінні цього слова) у Салоні незалежних. Пйом Аполлінер присвятив школі Бойчука кілька рядків своєї художньої хроніки, пройнятих стриманим схваленням. 20 березня 1910 р. він писав: «Погляньмо на Школу візантійського відновлення, що складається з трьох живописців, трьох мистців: двох чоловіків і однієї жінки – Бойчука, Кас-перовича і панни Сегно. Ці художники мають на меті зберегти недоторканими традиції релігійного малярства України. Вони досягли успіху в роботі, у викінченості малюнків відбивається довершеність візантійства. Їхні твори, мальовані на золотому тлі, позначені простотою; дбайливість виконання властива маленьким картинам більш сучасного змісту: «Пастушка з гусьми», «Будівничий», «Читачка», «Ідилія» та ін. На жаль, ці художники, свідомо ставши наслідувачами, поки що не вміють прив'язати до свого живопису сучасних персонажів, і попри всі зусилля, коли малюють пана з пристяжним комірцем, усе візантійство зникає і лишається трохи незграбний живопис українців, які ще мусять навчитися модерного мистецтва, дуже відмінного і складнішого в цілому від золочених ікон у соборах України» [4, р. 101-102].

22 квітня 1911 р. Аполлінер повертається до творчості неопримітивістів, натхненником яких був М. Бойчук: «З усіх іноземців російські художники, здається, найкраще зрозуміли уроки французьких мистців... Панна Шерер є останньою тутешньою послідовницею неовізантійця Бойчука, що наповнив торік своїми картинами й творами своїх учнів Салон незалежних – мабуть, не без зиску для французів, які змогли пригадати, що мистці, як і поети, здатні обманювати століття. І Малларме, котрий висловив цю думку, зовсім не помилявся» [4, р. 215].

Аналіз Аполлінера вже не такий категоричний. Нахил у бік «російських» мистців, як він їх називав, пояснюється зміною громадської думки на користь «незграбного», чи «провінційного» живопису цих невідомих майстрів. Однією з основних причин такої зміни були спектаклі російського балету, організовані 1909 р. С.П. Дягілєвим (1872-1929), спектаклі, які надовго зачарували Париж.

(Продовження на 13 стор.)

МИТЕЦЬ ІВАН КОВАЧ СВОЇМИ ШЕДЕВРАМИ – ПРО СЕБЕ І СВОГО СУЧАСНИКА (НА ЧЕСТЬ 75-РІЧЧЯ ПОЕТА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ!)

(Продовження з попереднього числа)

Не кожна людина відчуває оцю небесну благодать божественної любові до земляків, оцю гармонію між небом і землею, як відчуває щедрість землі кантату природи поет в шедевр „Моє і твоє”:

*Розгніздилась
земля, нівроку,
кружельить,
де зернятко жде,
де щедриться
струмок щороку
й де стеблиться
моє і твоє. (с.89)*

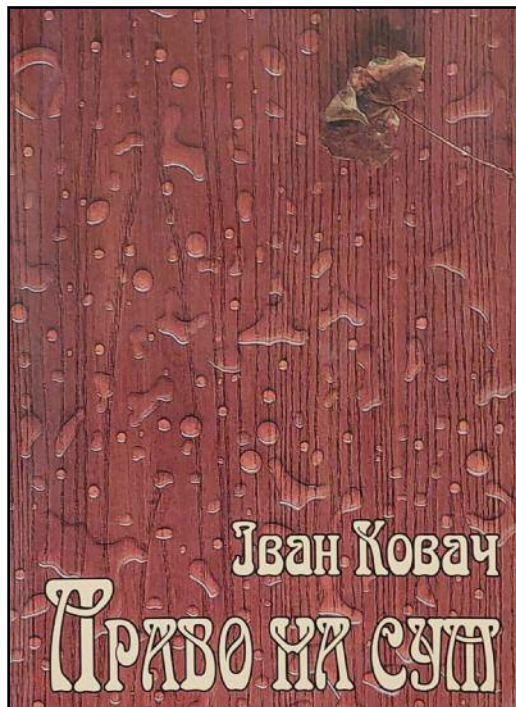
Чародійний образ Землі-матінки напуває безмежною радістю і щасливістю кожну людину, що годується її плодами, які ростуть з початків „зерняток”, викоханих весняним теплом і землею, мов у материнському лоні, де, перед плодом, співпрацюють щорічно світло і сонячні промені, струмочок „й де стеблиться/моє і твоє” зерно – ядро нашого існування.

Інший шедевр „Три рази слово” (Епітафія) прославляє Божу благодарність всемогутньою силою Слова, яким сотворився світ, сотворилася земля, її краса та багатство, і людина з своєю долею, бо „Тут смерть,/народження й любов”:

*Тут земля ожила
в слові.
Тут зрівнялися горби,
бо вийшло слово...
(...)Тут смерть,
народження й любов.
Тут всі струмочки
льються в Дунай,
бо тут є слово,
три рази слово!*

Так, Словом Господь сотворив Небо і Землю. Земля була пуста(1:1) і „тут” вона „ожила /в слові» і „тут” постало життя і життєдайний рельєф нашої Румунії, де всі струмочки збирає Дунай, бо й „Тут”, як на всій Землі, „смерть,/народження й любов”, тобто початок і кінець, і майбутнє відродження любов’ю – все Господнім Словом!

У вірші „В колінах ночі” Іван Ковач, всупереч Псалому 8, що Господь „славою і честю увінчав” людину, як „володарем”

своєї благодаті, засуджує людину відхиленням її від Божих законів, коли вважається господарем на Землі, а цим „Хвалитися не треба,/знущатися не треба,/Земля ж в моїх руках”(с.208), а з людських „рук”, крім добра, твориться й нещастя, як свідчить шедевр „Молитва”, що „краплина води”

стала „дзеркалом” Землі. Отож, світ відображається в ньому „Землею, – /чорною, білою, доброю”. Тому поет, як людина, наодинці зі Словом, молиться за здоров’я нашої планети:

*Я сам на дорозі
вночі,
я сам
і молитва... (с.209)*

З низки медитацій Івана Ковача зі збірки „Право на сум” (Бухарест, 2003), або право на життя небезтурботне, ми позичили незамінимий образ поета, людини і митця-містика, що благає „мати те, що можна вилити в пісні: „мати гріх” нарікати на світ, „мати радість”, що живеш, „мати сум”, коли „друг оминає”, мати... любов до людей, природи бапківщини і Вкраїни, „мати серце” в кожну мить, „мати велич і горіння... в кроках плідних”, „мати вірність, честь і правду голосні”, незламні риси, які, поза дидактизмом, можуть служити зразковим моделю нашому сучаснику (див „Мати гріх, що в осінь листя опадає”(с.279).

За такі важливі людські блага поета, який піклується образом морального коду нашого сучасника, вірної людини всіх часів, що старалася жити за „подобом” Господньою, щиро дякуємо і сьогодні перед його славним ювілеєм 75-річчя бажаємо ювіляру міцного здоров’я, творчої наснаги, нових незабутніх шедеврів та золоті осені життя в обіймах любові своєї родини та всіх читачів! На многії літа Вам, пане Іване!

Іван КІДЕЩУК,
член Національної Спілки
письменників України

АПОЛЛІНЕР ПРО УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ ПАРИЗЬКОЇ ШКОЛИ

(Продовження з 12 стор.)

Його художники-декоратори повністю змінили концепцію сценічного мистецтва завдяки організації ансамблю пластичних форм, пишноти декору та костюмів, бурхливий натхненний грі яскравих і чистих кольорів. Відтоді, більше не йшлося про те, щоби давати «російським» мистцям уроки, швидше навпаки...

Винятковою постаттю серед новоприбулих до Парижа був, безсумнівно, скульптор Олександр Архипенко, для якого мистецька вартість була рівнозначна шуканню нових пластичних засобів. Спочатку він учився живопису, але швидко перейшов до скульптури. Сталося це ще в школі малювання в

Києві, його рідному місті, де він перебував від 1902 до 1905 року. До речі, він завжди підкреслював своє українство і пишався ним. Так, у промові, озглавленій «Моїм українським співгромадянам», з нагоди відкриття його пам’ятника Т. Шевченку у Нью-Йорку, він, відповідаючи на питання, чому, власне, він створив цей пам’ятник, підкреслив велич українських геніїв культури Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Лисенка, які своїм українським духом піднімали і продовжують піднімати «національну свідомість і нашу українську націю» [6, р. 9].

Не закінчивши Київської мистецької школи, Архипенко пробував студіювати в Московській «школі малярства, різьби і будівництва», але вже 1908 року їде до

Парижа, де саме тоді процвітав кубізм [5, р. 7]. Не провчившись місяць в «Ecole des Beaux-Arts», відмовившись визнати гнітючий авторитет Родена, Архипенко починає працювати над собою самотужки. Паризький період творчості мистця був найбільш оригінальним і новаторським. Захоплення архаїчною давниною – половецько-скіфською пластикою, витоками асирійсько-египетської скульптури привело до новачий молодого мистця в галузі скульптури, до відкриття принципу рівності експресивного динамізму між обсягами порожнього простору, заповненого (деревом, бронзою, мармуром, каменем) з чергуванням увігнутих і опуклих форм.

(Далі буде)

Вітання з нагоди Дня Гідності та Свободи!

21 листопада Світовий Конгрес Українців разом з всесвітньою українською громадою долучається до України у відзначенні Дня гідності та свободи.

Двічі у новітній історії України – у 2004 та 2013 роках – саме цього дня український народ піднімався на боротьбу за свої права, демократію та рух на Захід і проти спроб Москви встановити своє політичне домінування над Києвом. В українську історію ці події увійшли під назвами, відповідно, Помаранчевої революції та Революції Гідності.

Саме у ході Революції Гідності 2013-2014 рр. проявився остаточний і безповоротний вибір українців на користь європейського

майбутнього. Не здатний почути голос народу, режим Януковича застосував жорсткі заходи, внаслідок яких загинуло понад 100 невинних людей, яких ми вшановуємо та пам'ятаємо як Небесну Сотню. А Російська Федерація, в прагненні за будь-яку ціну утримати Україну у своїй орбіті, окупувала Кримський півострів та вчинила військове вторгнення на схід України.

Провідники світового українства та СКУ стояли пліч-о-пліч з українцями на Майдані, виступали голосом вільного українського народу у світі. Масові демонстрації сколихнули не лише європейські столиці. У Канаді, США, Австралії, Азії та Океанії українці влаштовували акції на підтримку Революції Гідності – Євромайдани. І сьогодні СКУ

поширює правду про криваву війну Кремля в Україні та окупацію Криму.

„Революція Гідності утвердила прагнення українського народу жити у вільній, самостійній та сильній демократичній та європейській державі. Боротьба за свободу продовжується сьогодні. Саме за ці ідеали стоять на передовій нинішньої війни на Донбасі українські воїни”, – наголосив Президент СКУ Павло Грод. „Ми закликаємо міжнародне співтовариство пам'ятати про жертви українського народу в ім'я глобального миру і безпеки та й далі бути на боці українського народу, посилюючи тиск на Російську Федерацію”.

Слава Україні! Героям Слава!

День пам'яті жертв Голодомору

У День пам'яті жертв голодоморів Україна згадує людей, які загинули від штучного голоду. День пам'яті жертв Голодомору – це щорічна жалобна дата в Україні. Наприкінці листопада ми вшановуємо пам'ять усіх людей, які загинули під час трьох голодоморів у XX столітті. Цей день покликаний закарбувати в народній пам'яті страшну трагедію українського народу і передати цю пам'ять наступному поколінню.

Вперше пам'ятна дата була встановлена указом Леоніда Кучми в 1998 році. Відзначається вона щорічно в четверту суботу листопада. День пам'яті жертв Голодомору у 2021 році випадає на 27 листопада.

Офіційно свято називається Днем пам'яті жертв голодоморів, адже таких голодоморів було три: у 1921-1923, 1932-1933 та 1946-1947 рр. Другий Голодомор забрав найбільше життів: від 4,5 до 10 мільйонів життів за різними даними.

Голодомор, організований радянською владою і деякими країнами світу, визнаний геноцидом українського народу. Радянський Союз заперечував факт масової смерті українців від штучного голоду. Лише після здобуття незалежності України були оприлюднені архівні документи та свідчення очевидців про Голодомор.

День пам'яті жертв голодоморів: жалобні заходи

Традиційно цього дня організовують загальнонаціональну хвилину мовчання, якою вшановується пам'ять усіх померлих. У храмах України проводяться поминальні богослужіння. У траурну дату організовуються інформаційні заходи та проекти про голодомори.

У День пам'яті жертв голодоморів проводиться акція „Запали свічку пам'яті“. Кожен українець може запалити свічку на вікні після хвилини пам'яті. Свічки також запалюють біля пам'ятників жертвам Голодомору, в храмах і в "Меморіалі жертв Голодомору" в Києві.

«КРАЩИЙ УЧИТЕЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

З нагоди Дня української мови, який відзначається в Румунії 9 листопада, офіційно встановлений Законом № 213/2018 за ініціатииви Миколи-Мирослава Петрецького, депутата у Парламенті Румунії, голови Союзу українців Румунії, було запропоноване організування конкурсу «Кращий учитель української мови» на 2021 р.

У конкурсі взяли участь викладачі української мови та літератури шкіл з українською мовою викладання. У процесі відбору перевагу матимуть учителі, які працюють у школах, де є секція з викладанням рідної української мови та літератури. Усі, які бажають взяти участь у конкурсі, повинні були до 15 листопада 2021 року здати до однієї з повітових філій СУР коротке резюме, в якому, крім загальних даних учасника, потрібно було зазначити:

1. Результати, отримані в професійному плані за останні 2 (два) роки діяльності (2019/2020 та 2020/2021);

2. Інформація щодо участі з учнями у культурно-освітніх заходах (шкільних конкурсах, олімпіадах, фестивалях, таборах, освітніх проектах тощо), проведених СУР;

3. Співпраця з СУР.

Загальна кількість призовів складається з інтерактивних пакетів – інтерактивної дошки, відеопроєктора та ноутбука.

Нижче подаємо імена переможців конкурсу: Анна Гантіг (Арадський повіт), Юліана Ватаманюк (Ботошанський повіт), Михайло Бобик (Карашсеверинський повіт), Віолета Манзур, Марія Сабо Кондрій, Маріана Чубаш (Тіміський повіт), Адріана Бежера Горват (Сатумарський повіт), Анна-Марія Ковач, Галина Микулайчук, Віоріка Король, Лариса Петрецька, Михаєла Руснак, Емілія Кодря, Ірина Йордикяну, Славка Бойчук, Галина Гренюк, Маріана Бумбар, Ірина

Несуй, Маріана-Христина Рагован (Марамороський повіт), Константина Бурсук, Віоріка Мехно, Диана-Смануела Фрасинюк, Лоредана Мандраштяну, Мірела Карпак, Лучія Міжок, Антонета-Корнелія Крайнічук, Делія-Михаєла Мартиняк, Лазар Бойчук (Сучавський повіт).

ДЕКІЛЬКА ВІДОМОСТЕЙ ПРО ІНТЕРАКТИВНУ ДОШКУ

Інтерактивна дошка це мультимедійний пристрій, який дозволяє вивести освітні процеси в школах та вищих навчальних закладах, в офісних презентаціях, конференціях та заходах на високий, цікавий, доступний та ефективний рівень.

Інтерактивна дошка підключається до персонального комп'ютера та проєктора і працює в ролі монітора, відображаючи будь-які файли (фото, відео, тексти). З її допомогою можна вводити, обробляти та зберігати дані, креслити таблиці, малювати графіки, редагувати й виводити на друк різноманітні документи.

Інтерактивна дошка відрізняється від звичайного монітора поверхнею, яка чутлива до дотику та має великі розміри – для зручності в роботі з класом.

Переваги інтерактивної дошки надзвичайні: легко заволодіти увагою учнів, коли створюєш для них інтерактивні вправи, ігри та завдання; всі учні бажають вийти до дошки та працювати з інтерактивною дошкою; більша кількість інтерактивних уроків (математики, української мови, англійської мови) створені за шкільною програмою; дуже просто й інтуїтивно працювати з інтерактивною дошкою; електронними чорнилами можна писати над будь-яким зображенням.

СУР під час канікул здійснить тренінг для викладачів щодо ефективного користування інтерактивною дошкою.

Роман ПЕТРАШУК

ДО 150-РІЧЧЯ СМЕРТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**Володимир АНТОФІЙЧУК****ЯК БУКОВИНА ВШАНОВУВАЛА ПАМ'ЯТЬ
ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ В 1911 РОЦІ***(Продовження з попереднього числа)*

І знатимемо бодай, «за що слава козацька по всім світу стала!» Бо ж то страшно було б і подумати, що «було колись панували, та більше не будемо...». Бо і «за що ж боролись ми з ляхами? За що скородили списками татарські ребра?...» Чи вже ж тільки з самої буйності непотрібної, з розбишацтва нелюдського?

І тепер мало б усе пропасти так марно, нікчемно? Хіба ж насправду «заснула Вкраїна, бур'яном укрилась, цвітлю зацвіла, в калюжі, в болоті серце прогнойла», стала «дуплом холодним гадюк», перевертнів і бузувірив, як той, що «нишком у куточку гострить ніж на брата»?

Чи ж усе іще має враз із народом «Мати Божа у Іржавці» ридати? З народом і над народом? Бо «кати знущаються над нами, а правда наша п'яна спить», а хати наші, села, міста «засіяні горем, кровію політі».

Не ймемо віри тому, щоби при тому й остало раз на все; щоби ми на все так і зникли з карти дій, ті, у яких колись «у Києві на Подолі братерська наша воля без холопа і без пана, сама собі у жупані розвернулася весна...».

Не ймемо віри!

І батько Тарас буде свідком тому, що ми стали ліпші і заслужили на кращу долю. І коли йтимемо за Єго зазивом-заповітом, таки собі ту долю здобудемо. Нехай тільки отрясемося з історичних наших блудів, нехай тільки навчимося любити чистим серцем і правдиво нашу Вітчину і наш народ!

Так, як Він любив!..

П'ятдесят літ!

Чи прочував же наш ворог лютий, коли Україна хоронила дорогі тлінні останки свого найліпшого сина в могилу над Дніпром-Славутою, чи прочував же він, що сей кріпацький визволенець двигне своїм словом і духом цілу народну масу з барлога байдужості і знесилля?

Повідають, що Шевченко грозив раз на вулиці в Петербурзі п'ястуком у сторону царської палати. І треба було великого напруження сил ужити Єго товариству, щоби роздратованого поета успокоїти. Се був вираз живого великого гніву, що потряс усім Єго організмом. Так гнівалися й великі святі пророки, так гнівався незрівняний вибранець-проводир народу могутній Мойсей.

Той п'ястук протесту проти гніту і неправди затискається і нині.

Се грозить народна душа.

«Кате-людоїде!» «Не скуєш душі живої, ні слова живого», хоч би ти і побивав їх «тюрмою, Сибіром і кнутом варяга»!..

Коли Тарас заснув «вічним сном глибоким», знали про Нього земляки, та не все. Закріпачений люд мало знав оборону своїх прав, своєї долі-волі. Та культ Шевченка, почитане Єго поширюється з дня у день. І нині знає Єго й поклоняється Єму весь наш

народ. Нині виписує заповіді на прапорі своїх стремлінь і змагань.

І хоча російська «куцохвоста конституція», найкумедніша в світі, кладе свою хижацьку руку на все, що наше, українське, і бажала би знести наш народ з лиця землі, козак-невмирака буде сміятися з того.

Були хижакі, що руйнували нашу хату – були печеніги, половці, татари, турки – усіх перетривала наша Україна, не знівечить її і новочасний тматороканський бовван! Не допоможуть укази, заборони, ні замикане уст тридцяти-мільйонному народові, розв'язуване єго товариств, ні катоване щонайліпших синів народу.

Вечорниці, концерти, святковане пам'яті великого страждальця-Кобзаря може собі російський уряд і нині, і завтра заказувати – Україна ще з тим більшою силою, завзяттям, переконанням стремітиме до здійснення своїх ясних ідеалів!

Хоч трудна, великанська се буде праця. Боротьба на два фронти: з ворогом-чужинцем і зі своїм землячком-перевертнем.

У тій боротьбі, надійсь, виробиться крицева енергія нашого народу, внесе чистота Єго душі, Єго всестороння сила.

А станеться теє на основі та й во ім'я кличів батька Тараса. По заповіту любови до люду: «обніміте, брати мої, найменшого брата»; і по заповіту самооборони й самосвідомости національної: «в своїй хаті своя й правда, і сила, і воля»; по заповіту національного самоповажання, правдивої доброї науки на рідній мові, охоти до жертв для добра рідного краю!..

Підніметься тоді, відживе й обновиється наша дорога Вітчина на всьому просторі, без стовпів граничних, без кордонів...

І не вб'є рідного слова ніякий указ. Живий живе, гадає, а живому народові про свою ж долю і самому дбати. І забуде «срамотню, давню годину», най «живе добра слава, слава України»!..

А поки що згадуємо Тебе, великий Кобзарю, «незлим тихим словом» – «в сем'ї великій», хоч іще не у «вольній, новій».

І клонимо перед Тобою наші прапори, наші чола й наші душі...

Будеш, Батьку, жити в нас, а ми – в Тобі й через Тебе!

Народний голос. – 1911. – Ч. 11. – 16 берез. – С. 4-5.

**ПОКЛІН СТОЛИЦІ БУКОВИНИ
БЕЗСМЕРТНОМУ КОБЗАРЕВИ****Літургія і панахида**

У суботу, 18 марта, відбулося о 9-ій годині рано в прав[ославній] кафе-дральній церкві в Чернівцях торжественне поминальне богослуження за упокій душі незабутнього нашого Кобзаря Тараса. Літургію відслужили 7 священників і то: о. сов. Галіп, о. Т. Драчинський, о. Ст. Маланчук, о. др. Ф. Григорій, о. П. Катеринюк, о. Ом. Гнідий і о. В. Танасійчук. Хоральний спів виконав хор українських прав[ославних] богословів «Православна Академія». Був се спів надзвичайно гарний, виконаний з чуттям, і тому мило настроював серця учасників. Наприкінці літургії виголосив унів. проф. о. Денис Єремійчук довгу, красну і глибоко обдуману проповідь, в котрій дуже вдатно оцінив діяльність Тараса Шевченка зі становиська християнського.

*(Далі буде)***Оголошення**

Шановні читачі, кореспонденти, співпрацівники «Вільного слова», повідомляємо, що електронна адреса редакції змінюється. Наша нова електронна адреса:

vilne.slovo@uur.ro

Також візьміть до уваги, що ми будемо приймати кореспонденцію на стару електронну адресу лише до кінця поточного року.

Яська філія СУР в умовах пандемії

Національний коледж мистецтв «Октав Банчіла» із Яс у жовтні місяці провів кілька транснаціональних зустрічей Erasmus+. Вчителі з Португалії, Італії, Греції, Туреччини, Польщі, Румунії, тренери з Бельгії та Іспанії протягом кількох днів презентували та оцінювали роботу, проведenu з 2018 року дотепер у закладах, які вони представляють. Кінцевою продукцією цього консорціуму під назвою Музеї громадських шкіл – COSMUS (2018-1-PT01-KA201-047472) є музеї, створені в партнерських установах за підтримки місцевої громади.

Команду, яка протягом трьох з половиною років постійно докладала зусиль до поетапного будівництва музею, сформували директори коледжу – проф. Георге Георгіце-Ворніку та Ілля Горovej, координатор Мірела Мірон, викладачі коледжу.

У проєкті взяли участь партнери-представники місцевої громади, які зробили можливим створення цього музею та організацію зустрічі в Румунії, в тому ж числі: Палац культури, де проводилися проєктні заходи в залі «Штефан Протокопіу» і який, давши можливість відвідати галереї музею, представив для його відвідувачів автентичність іміджу місцевої та національної спадщини, завдяки чому відома румунська історія, фольклор та мистецтво за кордоном; До проєкту були залучені також Мерія міста Яси, інші музеї та установи-партнери. З боку національних громад, які проживають в м. Яси, в заході взяли участь українська та ромська громади. Українська громада м. Яси на підставі укладеної з цього приводу Угоди про партнерство запропонувала для експозиції найбільш репрезентативні матеріали для культури та національних народних традицій українців загалом і м. Яси зокрема (народні костюми, фотографії, плакати, музика тощо.). Протягом днів, присвячених цій події, учні та викладачі Яського коледжу організували заходи з метою висвітлити музейний простір, після чого послідували інтерактивні програми на території

музею, координовані викладачами: репрезентативні фрагменти румунської нематеріальної спадщини – патріотичні, традиційні пісні (дойна, коляда) або міжнародної спадщини, які були висвітлені духовим оркестром, вокальними солістами коледжу. Також були танці, характерні для кожної країни, яка бере участь у цьому партнерстві. Окрім предметів, зібраних за підтримки бібліотеки коледжу (з їхньою історією), місцевої громади, учнів та батьків, у музеї COSMUS при Національному коледжі мистецтв були також різноманітні творіння за залученням художнього відділу з репродукціями творів мистецтва залучених країн. Галерея з народними експонатами, з традиційними старовинними предметами створена у партнерстві із школою «Д.Д. Патрашкану із Томешть».

Музей був організований на двох рівнях: фізична частина, що запрошує громаду до безпосереднього контакту з предметами, та віртуальна частина, яка містила мультимедійні матеріали, записи на різні теми. З цієї нагоди було оприлюднено запрошення приєднатися до команди проєкту до всіх установ, об'єднань, організацій чи окремих осіб, які бажають стати партнерами коледжу, сприяти створенню Музею громади.

Португальські партнери презентували рівень підготовки інтелектуального продукту: віртуальної книги під назвою «Освіта та музеї». Ще одним кінцевим продуктом, представленим у Греції, який буде частиною кожного з музеїв, створених у школах, була виставка банерів, за допомогою якої країни-

учасниці інформували про найважливіші аспекти місцевої спільноти.

Метою заходу було просування цілей Європейського проєкту Cosmus, усвідомлення учнями залучених країн необхідності міжкультурних знань, ознайомлення з музичними та хореографічними цінностями, що належать країнам-учасникам проєкту Cosmus, а також сприяння міжкультурному діалогу, включення та участі, толерантності, гарного розуміння інших.

Голова Яської філії СУР
Віктор ГРИГОРЧУК

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

РЕДАКЦІЯ: Головний редактор – **Іван КОВАЧ**

Редактори – **Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ** та **Роман ПЕТРАШУК**

Комп'ютерний набір – **Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ**

Техноредагування – **Роман ПЕТРАШУК**

Друкарня «RCR PRINT» Бухарест, Румунія; **ISSN 1223-8988** Adresa redacției:

Uniunea Ucrainenilor din România, str. Radu Popescu nr. 15,

Sector 1, București, ROMÂNIA, Tel. 0212220748, 0212220753, Fax 0212220737

E-mail: vilne.slovo@uur.ro/ Адреса сайту СУР: **www.uur.ro**

**Наклад фінансований
Союзом українців Румунії**

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.